

Vékony ösvényen jár Ázsia legboldogabb országa

Horváth Gábor | 2016-09-18

Tajvan szeretne nemzetállam lenni, de ez nem is olyan könnyű. Kína nagy árnyékában szinte alig látszik a kis sziget, noha gazdasága az első 25 között van a világon, és ez a legboldogabb ázsiai ország.

Zölden a zöldben

Egyetlen fát sem vágunk ki! – dicsekszik a könyvtáros. Ennek bizony áthallása van, veszi elő az ember a jegyzetfüzetét, tekintve, hogy a Beitou kerületi közkönyvtár Tajpej egyik legrégebbi és legszebb parkjának kellős közepén fekszik. Tíz éve építették át az új, „zöld” szempontok szerint, és azóta rendszeresen felbukkan a világ legszebb könyvtárépületeinek ranglistáin.

Pedig ha nem szólnak, szinte észre sem venni. Hát éppen ez az! A háromemeletes könyvtárban alig van beton, annál több fa, kő és üveg. Belesimul a környezetébe, tetején napelemek és egy egész kis rét, vízellátását részben a beton alapban összegyűjtött esővízzel oldják meg, a légáramlást kihasználó természetes hűtőrendszere lehetővé teszi, hogy a trópuson se használják folyamatosan a légkondicionálót. A polcok csak 110 centisek, hogy a látogató bentről is rálásson a parkra, úgy érezze, mintha a fák között sétálna. Főleg a környezetbarát technológiákról szóló könyvekre szakosodtak, de külön polcokon ajánlanak olvasmányt az országba frissen érkező migránsoknak is. Ideális hely a Tajvannal való ismerkedés első napjára: egyszerre modern és hagyományos, méregdrága és pofonegyszerű.

Beitouban az utóbbi hetekben van egy kis gond: túl sokan jönnek a parkba. Csapatostul mászkálnak fel-alá, szemüket a telefonjukra szegezik és néha ideges mozdulatokat tesznek. Idétlen kis szörnyek szállták meg a környéket, a rájuk vadászók lába nyomán pedig megkoptak a kerti utak. – Nem, nem tervezzük kitiltani őket – ingatja fejét a szelíd könyvtáros, aki szerint majd elmúlik ez a Pokémon Go-őrület, és akkor megint minden rendben lesz.

Ez utóbbiban erősen bízunk, de az egy héttel utánunk érkező Meranti tájfun hosszú évek óta a legerősebb trópusi ciklon Ázsiában. A meleg tengerek fölött 370 kilométeres szeleket gerjeszt, és nem sok jót ígér, ha így kapja telibe a vonzáskörzetével együtt 11 milliós fővárost, Tajpejt. Beitouban azonban ízelítőt kaptunk a híresen derűlátó és barátságos tajvani mentalitásból. A területre alig két-ötöd magyarországnyi, ám több mint 23 millió lakosú sziget a nemzetközi felmérések szerint egész Ázsia legboldogabb, legjobb életminőséget nyújtó helye. A most kicsit bajban lévő gazdaság az elmúlt fél évszázad átlagában évi hét százalékkal bővült. Nem rossz teljesítmény egy olyan országtól, amely az alapítása óta eltelt 65 év jó részét egypártrendszerű diktatúráként töltötte.

Túl nagy testvér

A szárazföldi Kínából a 40-es évek végén ideszorult Kuomintang csak nagyjából a mi rendszerváltásunkkal egy időben adta fel abszolút hatalmát. Az első demokratikus elnökválasztást is csupán húsz éve tartották. Idén a Demokratikus Progresszív Párt színeiben induló Caj Jing-ven lett az államfő, és májusi beiktatása óta mindenki azt lesi, mihez kezd Kínával. Nincs egyszerű dolga. A DPP támogatói a fiatalabb, már egyértelműen tajvani tudatú, a teljes függetlenséget pártoló rétegekből

kerülnek ki. Ők aktív külpolitikai lépéseket várnak el, miközben az idősebb, a Kuomintang rendszerében felnőtt nemzedékek továbbra is a status quo fenntartását szeretnék.

A status quo az úgynevezett 1992-es konszenzus, amelynek közérthetősége félúton van a kétszer kettő és a relativitáselmélet között. A Kuomintang-kormány élén álló Csang Kaj-sek annak idején egyértelműnek vélte, hogy ő egész Kína törvényes vezetője, és Tajvanról kiindulva vissza fogja foglalni az országot. Mao Ce-tung kommunista kormánya ellenben Kína átmenetileg elszakított tartományának tekintette Tajvant, amelyet egyszer majd ugyanúgy meg fognak hódítani, mint a többi. 1992-ben a két, továbbra is engesztelhetetlen kormány megállapodott abban, hogy csak „egy Kína” van, és egyelőre nem feszegetik, hogy a de facto létező kettő közül melyik az igazi.

Peking azt várja el az új elnök asszonytól, hogy nyilvánosan ismerje el az 1992-es konszenzus érvényességét, választói pedig azt, hogy rúgja fel az idejétmúlt megállapodást, és mondja ki Tajvan teljes függetlenségét. A „csatornaközi”, értsd: a szárazföldi Kínával fenntartott kapcsolatokért felelős miniszterhelyettes, Csiu-Csuj-cseng erre mondta a kormány vendégeként Tajpejbe érkezett külföldi újságíróknak, hogy ők szeretnék fenntartani a status quót, de nem a végtelenségig, hanem csupán addig, amíg megtalálják az új helyzetnek megfelelő, mindkét félnek elfogadható formulát. Nem akarják feladni a Kínához fűződő kapcsolatokat, de a szavait patikamérlegesen méricskélő miniszterhelyettes szerint új paradigmára van szükség.

Tajpejben tisztában vannak vele, hogy csak addig van nyugtuk, amíg Kína belső helyzete elég erős. A baj akkor kezdődne, ha Kínában a belső feszültségek elérnék azt a kritikus szintet, ahol a kormánynak külső konfliktusra volna szüksége a figyelem eltereléséhez. Ettől egyelőre nem kell tartani. Tajvan dilemmája ellenben az, hogy exportjának legnagyobb piaca Kína, vagyis gazdasági érdekei ellentmondanak a politikai szuverenitás igényének.

A belpolitikáját tekintve inkább baloldalinak mondható DPP-kormányzat Kínát illetően hajszálvékony ösvényen próbál egyensúlyozni. Peking ugyanis Tajvan függetlenségi törekvéseiről hallva nem habozik megfeszíteni irdatlan izmait. Például alig pár hónap alatt jelentősen visszaesett a kínai turisták száma. Hiába van az itteni Nemzeti Palotában (múzeumban) a híres, a kínaiak által Mona Lisa-szerűen csodált, jádéból faragott káposztaszobor, Peking egy pillanat alatt szigorú kvótát szabott az utazási irodáknak, aminek következtében a tajvani idegenforgalomban dolgozók e hét elején már demonstráción követelték kieső bevételeik kompenzálását. Ugyancsak háborognak a dél-tajvani mezőgazdasági termelők, akiket egy pillanat alatt elváltak legfontosabb exportpiacuktól.

Azt már Laj I-csung, az új kormányzattal szorosan együttműködő Tajvan Kutatóintézet alelnöke mondja ki, hogy a szigetország szeretné megerősíteni a térségben az amerikai katonai jelenlétet. Szívük szerint csatlakoznának az USA és Japán katonai szövetségéhez, mert ebben látnak biztonsági garanciát.

Tudásalapú hatalom

Ami az egyéb politikai szövetségeket illeti, a politológus nem csomagolja be mondanivalóját: – Nem könyörgünk, elvi alapon keresünk barátokat. A polgárainkon és az elveinken kívül nincs mit szembeállítanunk az immár világméretekben is dominanciára törő, a szűkebb térséget pedig agresszíven destabilizáló Kínával. Európa sokáig intellektuális inspirációt jelentett a tajvaniaknak, ez azonban ma már nincs így, mivel a Kínával való gazdasági együttműködés kedvéért feladta értékeit és elveit. Az új kormányzat ezért meghirdette a „déli nyitást”: irány Vietnam, Dél-Korea, India, Ausztrália, Új-Zéland, meg a térség kisebb államai, ahol üzleti lehetőségek is kínálkoznak.

A kis tigrisnek persze szépen fejlett karmai vannak. A Motech Industries nevű napelemcella-gyártó óriás alelnöke, Jack Hsieh leplezetlen büszkeséggel beszélt arról, hogy a világon senki más nem képes

utánozni a receptjüket: japán színvonalon, de kínai gyáraikban az ottani költségekkel termelnek, a vevőik pedig Amerikában vannak. – Ez az igazán jó turmix – mosolyog elégedetten.

Tajvan mára megkerülhetetlen nagyhatalom a számítástechnikában A Tainan Cityben lévő Dél-tajvani Tudományos Park igazgatóhelyettese, Szu Csen-kang elmondta, hogy a jó ezerhektárnyi területen működő több mint kétszáz, 78 ezer alkalmazottat foglalkoztató cég tavaly 22 milliárd dolláros forgalmat ért el – fő profiljuk az optoelektronika, az integrált áramkör és a precíziós gépipar – annak hadiipari vonatkozásaival egyetemben.

Tajvan a legnagyobb olyan ország a világon, amely nem tagja az ENSZ-nek. 1971 óta a Kínai Népköztársaság foglalja el a Kínát megillető helyet, és sikeresen blokkolja Tajvan csatlakozási törekvéseit. Caj Jing-ven idén újra kéri a világszervezetet, hogy fontolja meg a felvételüket, de ez csak jelképes lépés. Gyakorlati haszna annak lenne, ha az olyan szakosított szervezetek, mint a polgári légi közlekedést szabályozó ICAO, az egészségügyi WHO vagy az Interpol megtalálnák a Tajvannal való intézményes együttműködés formáit.

Egyelőre ez sem egyszerű. Tajpejben még mindig várják a meghívót az ICAO szeptember végén kezdődő montreali közgyűlésére. A nemzetközi információáramlásból kiszorulva hiába tudják, hogy a nemzetközi előírások szerint januártól le kell cserélni a repülőgépeken a kézi tűzoltókészülékeket, egyelőre fogalmuk sincs, hogy milyenre.